

Rövid útmutató a tanári szigorlathoz

1. A tanári szigorlati tételsor három részből áll: természetföldrajzi (A), társadalomföldrajzi (B) és szakmódszertani (C) tételekből. A sikeres vizsgálathoz mindhárom tétel részletes kifejtése szükséges.
2. A 4+1 éves képzésben tanuló hallgatók számára 20 tétel (1–20) készült, míg az 5+1-es rendszerben tanuló hallgatóknak 22 tétel (1–22).
3. Kérjük, hogy a kihúzott tételekhez vázlatot készítsenek, feleletüket ezzel kezdjék.
4. A szaktudományi tételek feleletének része a téma iskolai tanítási lehetőségeinek rövid felvázolása, bemutatása.

A tételek kidolgozásához kollégáimmal egyetemben szakmai és szakirodalmi segítséget is biztosítunk.

Dr. M. Császár Zsuzsa
tanári szakképzettség-felelős

Természetföldrajzi tételek (A)

1. A Nap és a Naprendszer, helyünk a Világegyetemben. A Föld mozgásai és következményei.
2. Tájékozódás térben és időben. A Föld alakjára és ábrázolására vonatkozó ismeretek fejlődése. Távérzékelés és térképi ismeretek.
3. A Föld belső szerkezete. Kőzettípusok csoportosítása. Környezetföldtani alapfogalmak.
4. Lemeztektonikai folyamatok és a vulkanizmus összefüggésrendszere. Hegységképződés.
5. A földtörténet fő eseményei; a Föld és az élet fejlődése.
6. Kőzet- és éghajlati geomorfológia. A felszínformák jellemzői.
7. A vízfolyások felszínformálása és antropogén hatások a vízhálózatra.
8. A légkör felépítése és a nagy földi légkörzés rendszere.
9. Klímaváltozások a Földön. A holocén klímaingadozások és a globális felmelegedés.
10. A Föld a víz bolygója. A tengervíz tulajdonságai, mozgásai és annak következményei. A világtengerek élővilága.
11. A víz körforgása. Felszíni és felszín alatti vízkészletek. Vízhatalóság.
12. Talajképződés és fontosabb talajtípusok. Magyarország jellegzetes talajtípusai.
13. Természetföldrajzi övezetesség. A magashegységek természeti viszonyai.
14. Magyarország domborzatának kialakulása. Földtörténeti fejlődés és ásványkincsek.
15. Magyarország recens természeti képét meghatározó természeti tényezők. Éghajlat, felszíni- és felszín alatti vízkészletek és az élővilág. Antropogén hatások a tájban.
16. A Kárpátok és a Kárpát-medence természetföldrajzi jellemzői, különös tekintettel a természeti erőforrásokra és a tájhasználat változásaira.
17. Európa természetföldrajzi viszonyait meghatározó legfontosabb törvényszerűségek.
18. Ázsia természetföldrajzi viszonyait meghatározó legfontosabb törvényszerűségek.
19. Amerika természetföldrajzi viszonyait meghatározó legfontosabb törvényszerűségek.
20. Afrika természetföldrajzi viszonyait meghatározó legfontosabb törvényszerűségek.
21. A környezeti elemek állapota Magyarországon, antropogén hatások ezek átalakulásában.
22. Globális környezeti problémák és természeti veszélyek a 21. században.

Társadalomföldrajzi tételek (B)

1. Mutassa be a világ népességének alakulását, annak jelenlegi trendjeit, a népesedéssel kapcsolatos elméleteket, valamint a népesedéssel kapcsolatos társadalmi és környezeti konfliktusokat.
2. Elemezze a világ népességének térbeli megoszlását szám, rasszok és vallások szerint, és mutasson be néhány jellegzetes kulturális interakció-, illetve konfliktustársaságot.
3. Mutassa be a világ urbanizációját, annak szakaszosságát, vázolja fel a napjaink nagyvárosaira jellemző sajátosságokat, társadalmi konfliktusokat!
4. Mutassa be a rurális térségek különböző típusú településeinek sajátosságait, és az azok fejlődésére ható társadalmi és gazdasági tényezőket! Milyen különbségek vannak a centrum – és a periféria-országok rurális települései között? Értékelje Magyarország helyzetét a tétel szempontjából!
5. Mutassa be a világgazdaságát szereplői közötti kapcsolatrendszerek (külkereskedelem, tőkeáramlás, munkaerőmozgás) legfontosabb sajátosságait és következményeit!
6. Elemezze az elmaradottság jelenségét a világgazdaságban, mutassa be a perifériák fejlődésének közös elemeit, részletesen ismertesse egy választott periférikus térség földrajzi, társadalmi és gazdasági sajátosságait!
7. Elemezze a világ energiagazdaságának alakulását, mutassa be az egyes energiahordozók változó szerepét és ennek következményeit. Hogyan jelentkeznek a globális trendek Magyarország energiagazdaságában?
8. Értelmezze a globalizáció jelenségét annak történeti, politikai, gazdaság és kulturális dimenzióiban! Milyen következményei vannak a földrajzi tér szerkezetére? Mutassa be a globalizáció néhány pozitív és negatív következményét Magyarországra kapcsán!
9. Értelmezze az államot, mint a társadalom térbeli működésének keretét, a politikai földrajz szempont- és eszközrendszerével (állam, nemzet, határ, főváros, korridor stb.)!
10. Elemezze az európai centrumtársaság sajátosságait, beleértve az Európai Unió, mint integráció szerepét a társadalmi-gazdasági fejlődésben!
11. Elemezze Európa regionális szerkezetét, mutassa be az ezt leíró elméleteket és ismertesse az egyes térségek társadalmi és gazdasági sajátosságait!
12. Mutassa be Kelet-Közép-Európa rendszerváltó országainak közös és egyedi vonásait, és európai integrációjuk jellegzetességeit!
13. Mutassa be Oroszország változó szerepét a világgazdaságban és a globális geopolitikai erőterben.
14. Mutassa be a kelet-ázsiai centrumtársaság fejlett (Japán, Dél-Korea) és felzárkózó (Kína) országainak sajátosságait! Mely tényezők tették lehetővé sikereiket, milyen ellentmondásokat hordoz fejlődésük?
15. Elemezze Dél-Ázsia fejlődési sajátosságait, részletesen bemutatva India felzárkózását és a problémáit, a régió környezeti érzékenységét és kockázatait, valamint a térség állami közötti konfliktusokat!
16. Mutassa be az afrikai kontinens országainak eltérő fejlődési pályáit és közös problémáit. Melyek a felzárkózást akadályozó legfontosabb tényezők?

17. Ismertesse az észak-amerikai centrumtérkép fejlődési sajátosságait és regionális szerkezetét, mutassa be a térség kapcsolatát Latin-Amerika felzárkózó országaival.
18. Elemezze a magyar gazdaság ágazati és területi szerkezetének átalakulását a rendszerváltás után.
19. Ismertesse Magyarország népességének legfontosabb demográfiai és szerkezeti sajátosságait, valamint mutassa be a magyar településhálózat néhány jellegzetes problémáját.
20. Mutassa be Magyarország regionális térszerkezetét, helyezze el az ország régióit a Kárpát-medence térstruktúráiban!
21. Mutassa be a regionális politika általános cél- és eszközrendszerét! Milyen sajátosságai vannak a regionális politikának az Európai Unióban és Magyarországon?
22. Mutassa be a turizmus jelenségét a társadalomföldrajz megközelítésében. Milyen szerepet játszik a turizmus egyes térségek fejlődésében?

Szakmódszertani tételek (C)

1. A földrajztanítás története, különös tekintettel a 20. század második felétől napjainkig tartó folyamatokra. Értékelje a földrajz tantárgy helyzetét és szerepét a magyar közoktatás rendszerében!
2. Tantervi változások a rendszerváltástól napjainkig. Tantervi, tartalmi szabályozás a földrajz tantárgy területén.
3. Mutassa be a NAT-ban felsorolt kulcskompetenciák földrajzoktatásban történő fejlesztési lehetőségeit!
4. A földrajztanári kompetenciák, azok alkalmazása és fejlesztési lehetőségei.
5. Mutassa be a földrajzoktatás sajátosságait! A földrajz kapcsolata más tantárgyakkal, és a tudás integrálásának módjai.
6. Jellemezze a földrajztanítás nevelési területeit, céljait! Mutassa be a tantárgy szerepét a környezeti nevelésben!
7. Mutassa be földrajztanár tervezési munkáját és a tervezés egyes szintjein elvégzendő tanári feladatokat! Az óraterv kapcsán térjen ki az órátípusokra és a tanórák értékelésére, a reflexió szintjeire.
8. A tankönyv szerepe a földrajzoktatásban. Melyek a tankönyvválasztás és tankönyvelemzés szempontjai?
9. Képességfejlesztés lehetőségei és módszerei a földrajzoktatásban.
10. A térkép szerepe a földrajztanításban. Az iskolai térképek, atlaszok használata, távérzékelés. Az űrfelvételek alkalmazása a földrajz óra keretében.
11. Mutassa be a térbeli gondolkodás fejlődését, a tájékozódási képességek és a térszemlélet fejlesztésének lehetőségeit, valamint a térképelemzés módszereit!
12. Mutassa be a földrajzoktatásban alkalmazott munkaformákat, azok kiválasztásának szempontjait! Példákon keresztül illusztrálja a szóbeli feldolgozás egyes módszereit: előadás, magyarázat, beszélgetés, elbeszélés, kérdés, vita.
13. A kooperatív technikák alkalmazása a földrajztanításban, különös tekintettel a szerepjátékra, a szituációs játékokra és az egyéb drámapedagógiai módszerekre. Mutassa be a projekt munka jelentőségét a tanulási folyamatban!
14. Az adaptív oktatás elmélete és gyakorlata a földrajzoktatásban, a tanórai és a tanórán kívüli munkaformákban.
15. A földrajz tantárgy differenciált oktatásának lehetőségei csoportos munkaformák révén, konkrét téma-, és feldolgozási javaslattal illusztrálva.
16. A kísérletek szerepe a földrajzoktatásban. Mutassa be azokat a természetföldrajzi tananyagtartalmakat, ahol alkalmazhatná a kísérletet, mint oktatási módszert.
17. Hogyan alkalmazná a virtuális valóság, vagy kiterjesztett valóság lehetőségeit a földrajz tanításában?

18. Módszertani innovációk, cselekvésorientált földrajzoktatás jellemzői.
19. Mérés és értékelés a földrajzoktatásban. Mutasson be egy lehetséges mérőeszközt a regionális ismeretek ellenőrzésére!
20. Az információhordozók szerepe az oktatásban. Az információhordozókban való eligazodás, jártasság kialakításának módszertana. Hogyan befolyásolja a média, a tömegkommunikáció a földrajzoktatást?
21. Mutassa be a kétszintű érettségi vizsga követelményeit, szerkezetét és térjen ki a tanulók felkészítésének módszereire!
22. A probléma alapú tanulás (PBL) formái és szerepük a földrajzoktatásban.